

ОСТАННІ НОВИНИ

18.54 Проводять не відбулася: окупанти готували в Білорусі операцію, щоб змусити Україну?

18.33 Ризикована витівка: Катерина Тишкевич розповіла, чим помертвувала заради вагітності

18.02 Ілон Маск став першим в історії доларовим трильйонером

09.24 ЗСУ «запальють» у росії: лжека в Тольятті та Нюхінському

04.04 Вночі дрони масовано атакували Миколаїв, «прильотів» над Дніпропетровськ, Сучище, Київщині

03.14 Скоорююнам — стабільність у стосунках. Лева — перевірка на витривалість: гороскоп на 12 червня

03.03 Крим буде зольований

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне палне. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Густеля» (Untertelmen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, узадвоє запланованій лінії Тюбінген — Балінген — Ротвайль, Воскресніні загоми охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Геріґера брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одні іншому не завдавав.

«В Гестапівській тормі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Густеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червону армію дрібненького з іншими комсомольцями став підлітково розмовляти антирафські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з «літкомуністських в'язниць» Neue Brettm, в тій самій землі Саарланд. Це була «розширена поліцейська торма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, премудряни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонени різних країн.

— Мене помистили в «сточий бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував Василь Володько. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорюнкавалися під себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помирав у «сточному бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірною ставка-резервуара для засиння пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змущуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багноку, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залицалися жила, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі випіржав з води, його били дерев'яною жердинкою по голові.

Читайте також: У росії виявили табір_де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор Бурхад Йеллоннек писав:

«78-річний українцев Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідальні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але хотів як би дізнатися до Löschtisch (ставка для засиння дрона), про прізвище навопички, скрестив руки за солдовому та зробив кілька стрибків уперед. За який митт він задавав прізвище свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українцев багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страубурга. Це був єдиний табір Франції нацистський концентраційний табір, найізхіднічий з таборів Третього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибенці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Густеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Дютмерген, Цейфенхан та інші, загалом сім таборів.

— Яюсь ми бамтували майданчики, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію у воді. Нози опухли. Відкрився ран. Два тижні відлежав в ревірі, причисені для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати сорючі сланці. Ми дробили їх, подавали терміново розкладанню і так добували палне для танків і літаків.

Одного разу хлопцев зіптримонів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф Сюз на прізвисько Зак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «чумними шикками на здоров'я тілах німецького народу». І ставився до кити відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і торор ув'язнені понади понад 500 ув'язнених, тонку кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Густеля» були антропи не кращими. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операція «Густеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втратами не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів заинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборках 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур. — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дрпід під струмом, вивалися в бараках. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй виплисти, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відвертати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

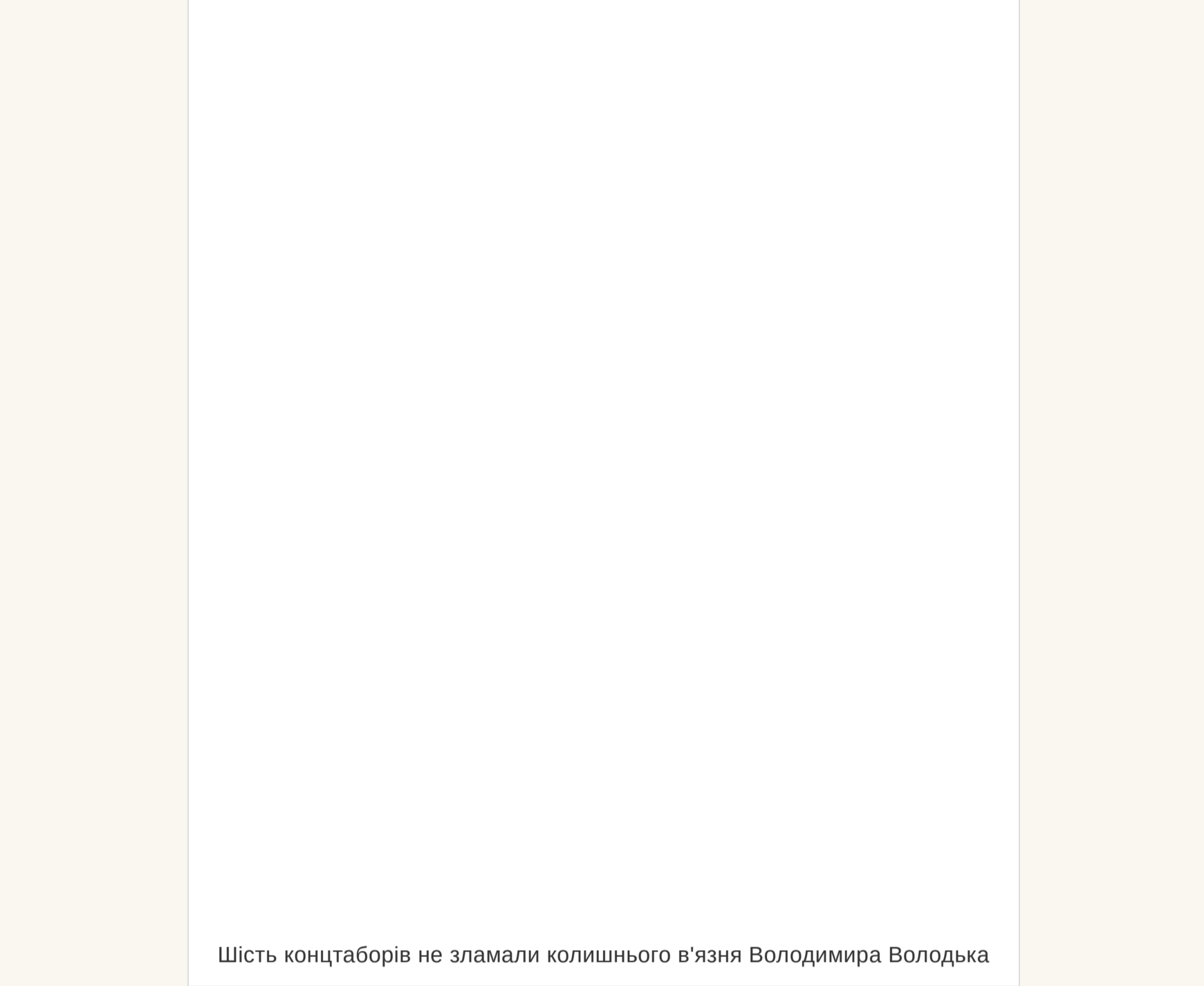
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карборний блок окупованої своєї країни в крематорій. Але покладся епідемія тифу. Через рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так допоянули до кінця квітня 1945 року. Смертикам послаблення не було: підбом о п'ятій ранку, шиккування, перехлік. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини, 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Пройти треба було 80 кілометрів.

— нас вели під охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сим тисяч скелетів, обтягнених шкирою. Ми не іти, піли з калюж. Під час «Маршу смерті» охоронці багатьох убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Схоронцеві охоронці «вуршитески» («Ваташ»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із жарити фобією вибігли німецькі диваки. Зупинилися як усталі на спали на нас дивилися. Це мене врятувало, він не став убивати при дітях. Вилявся під пішов далі, а я втратив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підібрали американські солдати.

Я мів померти багато разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгофі, і в таборах Кохем-Бруттіт, Шомберг або Дахау... Але живих. Коли у мене після прибуття до Радянського Союзу люди в орванях почали запитувати: «Як же так вижило?», я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довго: хворе серце, носі, крижач ногами...

Після війни Василь Павлович працював телею. Закінчив Полтавський політтехінститут, а коли розумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматизація». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Занатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання в'дходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називав Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

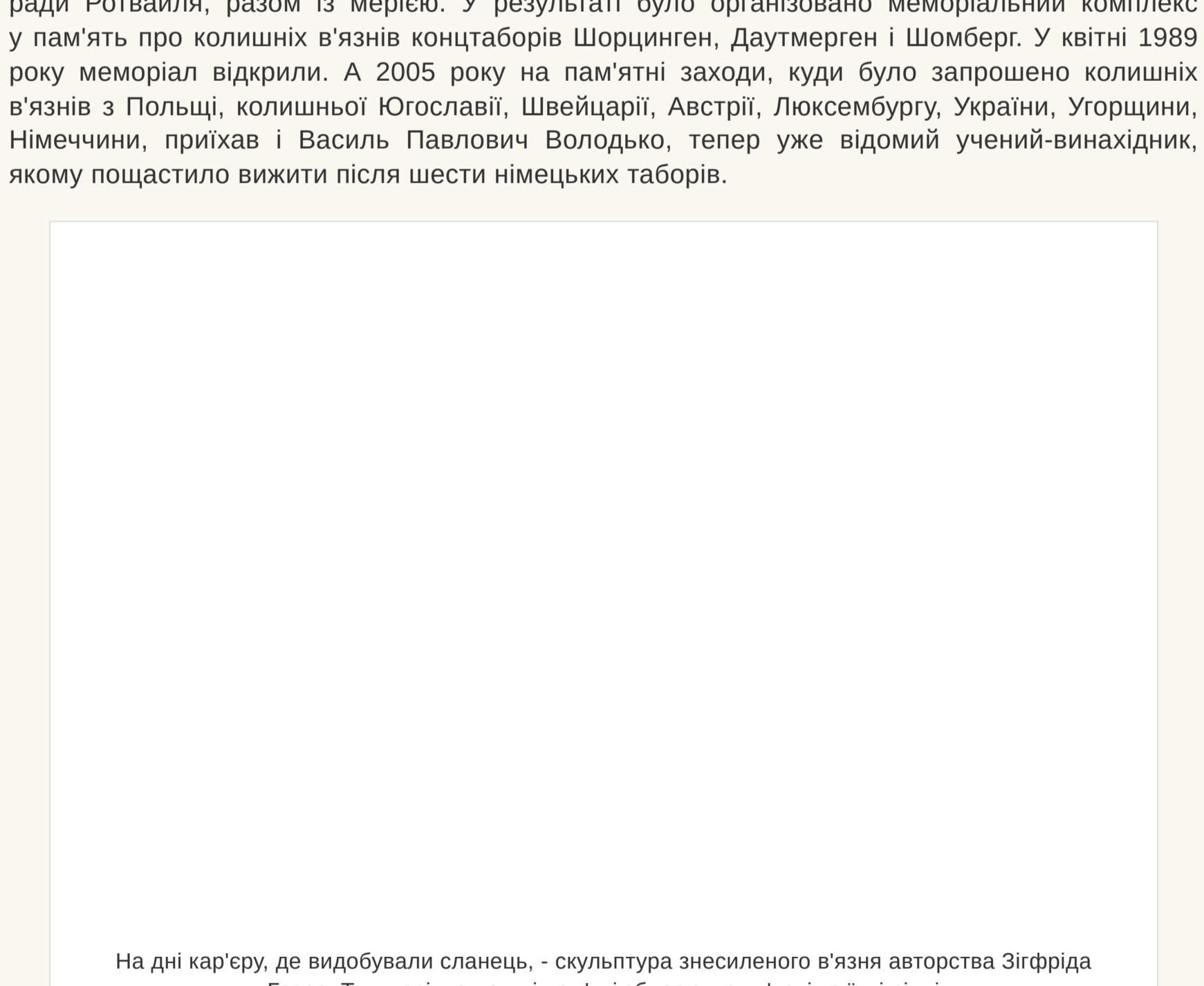

Читайте також: «У кого починалися галюцинації, ті незабаром помричали»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонени та члени нацистської партії розкривали теми закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час тема покаяння замовчувалася: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрики, були посаджені ліси, і руїни заводських приміщень зникли з поля зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страч і місцевого торору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайль, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайля, разом із мером. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Дютмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрив. А 2005 року на пам'ятні австрії, куди було вправлено українських в'язнів з Польщі, колишнього Югославії, Швейцарії, Західної, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько, тепер уже відомий учений-винахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальному скверу Екервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалася сланцевий кар'єр Екервальда. Бетонні блоки, водохвищівка, цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сумний життєвий шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помолитися за душі невинно об'ятих — у каліціці цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайль Меморіальна ініціатива «Екервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Виступають лектори і школяри, приїжджають родичи в'язнів, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі у музеї. Прочитає преса. Цього разу промови виступили і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакхи лишньої війни надають їм сподівання очевидців, черега була довгою. У гробовий шити, запрошені йшли ввечерю пояз розкрити поховання жертв таборів операції «Густеля». Немож прочитатиши мої думки. Хельга Ханш, одна з членів ради директорів меморіального комплексу «Екервальд», дивлячись на фото, каже:

— Я хотю, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Щоб на місці злочину були присутні безпосередні злочинці, щоб вони дивилися в очі своїм убитим жертвам, а бабдужі бачили ціну своїй байдужості...

1 липня 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий губернатор Ротвайля, опублікував доповідь під назвою: «Témoignage pour la rosétiéné - CRM.E SS — rasosé раг севх чіт оп ву»: «Свідчення для нащадків — злочинці СС — розказані тими, хто це бачив».

У нас у давках зараз уся країна.

Авторка дякує керівництву та членам ради директорії Меморіальної ініціативи Екервальда Brigitta Marquart-Schad, Wilh K Koch, Luise Danne і Helga Walisch за допомогу в підготовці матеріалу. У статті були використані матеріали сайту eckerwald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що **рашисти перетворюють окуповані території на концтабір**, для цього вони мали, намір створити в чотирьох областях України десятки в'язниць.

На фото у заголовку: Двова черега німецьких бургомістрів, пасторів, учителів, чиновників і місцевої знаті до трун з останками замордованих в'язнів концтабору

Читайте нас у Facebook

ПОПУЛЯРНЕ

1 Бачко лишив Грушевському стільки грошей, що той побудував шестиповоротної будинок і уключив: виїждж книга про українську інтелекцію початку XX століття

30 травня 2024 **12:24**

2 «Мене називають стервою»: суддя, яка працювала на фронті, отримала 15 років ув'язнення за додержку в умовах воєнного часу

6 червня 2024 **18:09**

3 «Наше завдання — померти у вертикальному положенні й без пилмєрса»: 70-річний інструктор Лек про боротьбу з поганю генетикою та гриками

7 червня 2024 **12:25**

4 Вбивць мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіди почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:25**

5 «Ми заохрдили на позиції, які знайшувалися в нуль»: з'ярка «Ти — космос» Володимир Кравчук про роки на фронті

28 травня 2024 **12:24**

© Фактви Фейсбук

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Вбивць мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіди почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:23**

Свідчення сховає репівню в шафці з вугіллям, але ексцедія знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Туркисля Савченків XI століття

20 травня 2024 **12:24**

Маєзна зустрілася з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкривлася виставка, експонат якої має до цього причетність

6 травня 2024 **12:53**

Поки одні дискутували, як назвати український парламент, письменники і адвокати за рубль отупілювали оголошення про створення Центральної Ради

28 березня 2024 **12:23**

Залинули в нерівному бою 224 воїни. В Києві показали репівню, яка диком береглася після заهلكої битви

22 жовтня 2024 **12:23**

Новини партнерів

<p>Мапа сайту</p> <ul style="list-style-type: none">Україна Політика Гроші Підлі	<p>Світ</p> <ul style="list-style-type: none">Права ліан Богів Спорт Бутборт	<p>Культура</p> <ul style="list-style-type: none">Шоу-бізнес Фурору дні Суспільство Сільське життя	<p>Кіноа репівтя</p> <ul style="list-style-type: none">Люди та звіри Життєві історії 25 років поспок	<p>Історія євності</p> <ul style="list-style-type: none">Наука та технікопії Кібуб словозаміни Зайняття у Фейсбк	<p>Меморіальні дні</p> <ul style="list-style-type: none">Гороскоп Кібуб мисленн Фотобайт Пілода
--	--	--	---	---	---

Реклама | Партнерства | Контакти | Привітання і співлуття | Правила користування сайтом табука

© 1997–2024 «ФАКТИ»

Усі права на матеріал сайту охороняються у відповідності до законодавства України. Матеріал під об'єкцією «Не працює розсилка», «Розсилка» в таке жоденале сенсоне © функціонує і несли розсилки та мають інформаційно-комерційний характер.